

Noorderhaven

Decennialang was de Noorderhaven in Groningen een echte vrijhaven. Boten in alle soorten en maten konden ongestoord aanmeren en blijven liggen. Maar anno 2021 moet je als schipper voldoen aan een hele rits eisen: „Ze willen er een soort museumhaven van maken.”

SISI VAN HALSEMA

‘Goh, dat iemand daarop woont!’ Voorbijgangers kijken verwonderd als ze het kleurrijke tafereel van woonboten passeren. Be-
woonster Geke Veldman heeft de gordijntjes aan de kant van de wal dicht, om zich te beschermen tegen de nieuwsgierige blikken van voorbijgangers die staan te popelen om een glimp op te vangen van het leven achter de patrijspoortjes. Ondertussen gaan de bewoners van de Noorderhaven in Groningen ongestoord hun gang in hun oase binnen de stad.

’s Winters is de Noorderhaven gehuld in een nevel van houtkachelrook, de masten zijn versierd met lichtjes en hier en daar is zelfs een kerstboom omhoog gehesen. ’s Zomers weerkaatst de felle zon op de stalen dekken en hoor je van verre de flexen en zaagmachines van de schippers die aan het werk zijn op hun boten.

De Noorderhaven is onderdeel van de grachtengordel om het centrum van Groningen. Lang stond ze bekend als vrijhaven: als er plek was, mocht je er met je boot voor onbepaalde tijd aanmeren. Hoewel er rond de millenniumwisseling al wel regels voor de schepen bestonden, werd er nauwelijks gehandhaafd. Maar dat verandert.

Tussen de fraaie kotters, sleepboten en tjalken liggen ook zwaar verwaarloosde schepen, legt Arjen Melchert van de havendienst uit. In 2017 kwam de gemeente Groningen met een nieuwe watervisie, die gold en geldt ook voor de Noorderhaven. Een van de doelen: een kwaliteitsslag maken voor ‘wonen op het water’.

Want zoals de gemeente in de watervisie stelt: het water van Groningen was cruciaal voor de vorming van de stad. Het draagt bij aan de Groningse identiteit. „Maar”, vindt Dirk van Driel, tot 2019 voorzitter van het Woonschepencomité, „met het beheer zit het al een kwarteeuw niet goed.”

In die kwarteeuw waar Van Driel het over heeft, meerde een groot deel van de huidige bewoners aan in de haven. Sindsdien is het reilen en zeilen in de haven veranderd, zeggen Jan Douwes en Ben Onderstijn.

In 1990 had Onderstijn een woonschip op het oog, maar het ontbrak hem aan een ligplaats. Een kennis tipte hem: ‘Dan ga je toch naar de Noorderhaven? Dat is een vrijhaven, daar kun je zo invaren.’ Onderstijn is nooit meer vertrokken. „In die tijd was het heel anders, dynamischer”, zegt hij. „Mensen waren toen veel meer met hun schepen bezig; de hele dag hoorde je werktuig.”

Zijn buurman Douwes voer in 1997 de haven binnen met zijn Groninger tjalk. „De Noorderhaven was nog vrij leeg”, zegt hij. „Ik kon zo binnenvaren en aan de kade liggen. Dat was ook het idee van wat toen vrijhaven heette. Je meldde je bij de havendienst, en als er plek was, mocht je erin.”

Het enige dat een schip moest hebben was een vrijboord (de afstand tussen het water en de bovenkant van het dek) van 60 à 70 centimeter. „Later kwam er wel een aanvullende eis, dat een scheepje ook over een gangboord (een looppad op het dek, red.) moest beschikken. Her en der zie je kleine bootjes waar een soort ijzeren strippen aan gelast zijn, om daarmee een gangboord te creëren.”

Douwes ziet net als Onderstijn de haven veranderen. Het draaide meer om varen, toen. „Het was een genoeglijke tijd waarin we veel bij elkaar binnenvielen. Je had de staalwerkplaats van Jelmer Valk en de grote timmerwerkplaats van Robert Unk, waar mensen hun schepen lieten intimmeren. En ’s winters kwamen de jongens uit de chartervaart, of de Bruine Vloot.”

„Nu staat voor een aantal bewoners het schip niet meer centraal, maar het feit dat ze een goedkope plek hebben om te wonen. Het

verliest haar kleur

is altijd een plek geweest waar mensen met een bootje terechtkonden, waar ze dan een leven op konden beginnen. En dat heeft een zekere aantrekkingskracht.”

De vrijhaven-status heeft een divers schouwspel van schepen én mensen teweeggebracht. „Dat is ook het leuke aan de haven, dat iedereen zijn boot op een eigen, creatieve manier vormgeeft”, vindt bewoonster Geke Veldman. Haar overbuurvrouw, Nina Visser, is het met haar eens. „Wat de Noorderhaven kenmerkt, zijn de vrije geesten, de mensen die het op hun eigen manier doen.”

De bewoners verdenken de gemeente ervan de Noorderhaven te willen omtoveren tot een soort ‘museumhaven’, of een ‘Anton Pieck-achtige situatie’, zoals Douwes het omschrijft. Natuurlijk, ze snappen dat je je boot niet moet verwaarlozen en dat die veilig moet zijn. „Een beetje roest is niet erg, maar we liggen hier midden in de stad, dus maak het een beetje gezellig”, zegt Onderstijn. De bewoners kunnen zich ook vinden in de regel dat de eigenaar van een schip tevens de bewoner moet zijn, om bootjesmelkers tegen te gaan.

Maar nu wil de gemeente het liefst alleen ‘authentieke’ en ‘varende’ schepen in de Noorderhaven zien. „Dat zijn nou net begrippen waar je helemaal niks mee kan”, zegt Dirk van Driel. „Wat authentiek is, is voor iedereen anders.”

De normen waaraan schepen moeten voldoen bestaan al sinds 2002, maar toen werd er volgens Van Driel nauwelijks gehandhaafd. De gemeente handhaaft nu strenger: „Een schip dat hier in 2006 nog werd binnengelaten als authentiek schip, wordt nu als niet-authentiek bestempeld.”

Maar bewoners wegsturen, terwijl ze eerder te horen kregen dat hun schip voldeed? Dat kan natuurlijk niet. En dus is er een

Geke Veldman

Nina Visser

Ben Onderstijn FOTO'S DVHN

uitsterfbeeld. „Dat betekent dat de mensen die op dit moment in de haven wonen met een schip dat niet voldoet, mogen blijven tot hun dood. Als ze daarvóór van hun schip af willen, moet het schip de haven uit”, legt Melchert van de havendienst uit.

Dat heeft gevolgen voor de verkoopbaarheid van de schepen. „Ligplaatsen zijn een schaars goed in Nederland”, zegt Douwes. „Vooral voor de mensen die te goeder trouw een schip in de haven hebben gekocht is dat zuur. Die hebben, zeg 50.000 euro uitgegeven aan een boot waarvan werd gezegd dat hij gewoon in de haven mocht liggen. Nu voldoet-ie plots niet meer aan de eisen. Dat is gaandeweg de spelregels veranderen, en dat mág, mits je bereid bent de bewoners schadeloos te stellen óf een alternatief te bieden. En dat is hier niet gebeurd.”

Arjen Melchert van de havendienst reageert: „De gemeente heeft de afgelopen twintig jaar niet goed gehandhaafd. Dat verwijt mag je de gemeente maken. Maar dat wordt nu gecorrigeerd. En mensen voelen dat, dat snap ik.”

Woordvoerder Peter Steinfort van de gemeente zegt dat bewoners, mochten zij in de knel komen, met de gemeente in gesprek

kunnen om een passende oplossing te verzinnen. Hij wil niet vooruitlopen op wat voor oplossing dat zou zijn.

Nina Visser is een van die bewoonsters die in de problemen zou kunnen komen als ze haar schip in de haven wil verkopen, want die van haar is volgens de norm nét iets te kort. Maar zich zorgen maken, dat doet ze niet meer. „Ik ben het er totaal niet mee eens, maar ik geloof dat als puntje bij paaltje komt, dat we heus in opstand komen.”

